

6. Банківські операції: [навч. посібник] / [В. Капран, М. Кривченко, О. Коваленко, С. Омельченко]. – К.: Центр навчальної літератури, 2011. – 208 с.
7. Косова Т.Д. Аналіз банківської діяльності: навчальний посібник / Т.Д. Косова. – К.: ЦУЛ, 2008. – 486 с.
8. Куртинів Е. Кредитні спілки на ринку фінансових послуг України: проблеми та пріоритети розвитку / Е. Куртинів // *Фінанси України*. – 2013. – № 5. – С. 56–61.
9. Лозова О. Еволюція економічних концепцій державного регулювання економіки / О. Лозова // *Формування ринкових відносин в Україні*. – 2012. – № 6. – С. 133–137.
10. Любунь О. Фінансовий менеджмент у банку: [навч. посібник] / О. Любунь В. Грушко. – К.: Слово, 2004. – 296 с.
11. Молчанов О. Теоретичні підходи до управління ліквідністю сучасних банків / О. Молчанов // *Формування ринкових відносин в Україні*. – 2013. – № 10. – С. 48–51.

УДК 336.1

Палійчук Т.В.
*аспірант відділу державних фінансів
Науково-дослідного фінансового інституту
Держаної навчально-наукової установи
«Академія фінансового управління»*

ФІСКАЛЬНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ: ДОСВІД ПОЛЬЩІ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

У статті проаналізовано досвід впровадження фінансової децентралізації в Польщі. Визначено основні етапи, інструменти та механізми, розбіжності та труднощі під час впровадження децентралізованої публічної влади та фінансової системи. Зображено сучасну адміністративну структуру, повноваження і сфери діяльності представників влади на місцевому рівні управління та систему формування фінансових ресурсів місцевих органів. Визначено рівні та моделі фінансової децентралізації в країнах Європи та Польщі зокрема. Надано рекомендації щодо імплементації дієвих механізмів реалізації фінансової децентралізації в Україні.

Ключові слова: фінансова децентралізація, адміністративно-територіальна реформа, місцеве самоврядування, податкова автономія, місцеві бюджети, інвестиційні субвенції, податкові надходження.

Палійчук Т.В. ФИСКАЛЬНАЯ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИЯ: ОПЫТ ПОЛЬШИ И ВОЗМОЖНОСТИ ЕГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ В УКРАИНЕ

В статье проанализирован опыт внедрения фискальной децентрализации в Польше. Определены основные этапы, инструменты и механизмы, противоречия и сложности внедрения децентрализованной публичной власти и финансовой системы. Расмотрена современная административная структура, полномочия и сферы деятельности представителей власти на местном уровне управления и система формирования финансовых ресурсов местных органов. Определены уровни и модели фискальной децентрализации в странах Европы. Представлены рекомендации по имплементации действенных механизмов реализации фискальной децентрализации в Украине.

Ключевые слова: фискальная децентрализация, административно-территориальная реформа, местное самоуправление, налоговая автономия, местные бюджеты, инвестиционные субвенции, налоговые поступления.

Paliychuk T.V. FISCAL DECENTRALIZATION: POLAND EXPERIENCE AND POSSIBILITIES OF ITS USE IN UKRAINE

The article analyzes the experience of implementing fiscal decentralization in Poland. Determined main stages, tools and mechanisms, contradictions and difficulties implementing decentralized public authorities and the financial system. Presented modern administrative structure, powers and scope of government officials at the local level and system management of financial resources of local authorities. Determine the levels and patterns of fiscal decentralization in Europe. As a result of submitted recommendation for the implementation of effective mechanisms for the implementation of fiscal decentralization in Ukraine.

Keywords: fiscal decentralization, administrative-territorial reform, local government, fiscal autonomy, local budgets, investment subsidies, tax revenues.

Постановка проблеми. Тенденція до децентралізації у фінансній сфері влади виникла внаслідок прагнення підняти на якісно вищій щабель значення місцевого самоврядування. У різних країнах здійснюється реорганізація системи державного управління в напрям посилення децентралізації.

Функціонування децентралізованої система управління зумовлює розвиток демократичних принципів розподілу влади, зокрема, виникає нова генерація лідерів з інноваційним мисленням регіонального розвитку, підвищується рівень відповідальності та бажання громадян залучитися до процесу управління місцевими ресурсами, як наслідок, більш ефективно та якісно використовуються наявні можливості та кращим чином задовольняються місцеві потреби населення.

Після розпаду СРСР східноєвропейські країни (особливо країни Балтії, Чехія, Польща та Угор-

щина) почали перехід від високо централізованих держав з плановою економікою до країн з ринковою економікою з децентралізованою системою управління [1, с. 8]. Характер і темп реформ в країнах був неоднаковий – різний темп, інтенсивність та рівень децентралізації, а також складність реформи з урахуванням історичних, політичних, етнічних, географічних та демографічних відмінностей країн. Так, наприклад, країни великі за територією або кількістю населення (у тому числі Польща) вимагали поглибленої децентралізації – передачі значно більшого обсягу державних послуг на субнаціональний рівень управління, ніж малі країни, такі як Естонія, Латвія чи Молдова.

Тривала трансформація фінансової системи України вимагає вивчення досвіду більш успішних постсоціалістичних країн, насамперед Польщі, й на це є низка причин. По-перше, Польща продемонструвала

успішний досвід впровадження реформи децентралізації. По-друге, вивчення досвіду реформування фінансової системи Польщі потрібне для наближення цієї системи України до вимог ЄС, здійснюючи ґрунтовні та ефективні реформи, однією з яких була реформа децентралізації, Польща показала, що вона прагне приєднатися до європейської спільноти і в результаті успішного реформування отримала членство в ЄС (з 1 травня 2004 р.). По-третє, щоб зрозуміти, які перешкоди стоять перед Україною на шляху до ЄС, необхідно проаналізувати впровадження децентралізації на прикладі Польщі, яка найбільш схожа на Україну з усіх країн Європи. Держави подібні, зокрема, й тим, що після розпаду СРСР були практично на однаковому соціально-економічному рівні розвитку.

Це все зумовлює необхідність вивчення особливостей поглиблення рівня фіскальної децентралізації в Польщі з метою формування стратегії переходу України до більш децентралізованої фінансової системи на основі європейських стандартів реальної наявної демократії та цивілізованого, соціально-спрямованого ринкового господарства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед найбільш відомих вчених, які досліджували реформування фінансової системи Польщі, необхідно виділити таких як Л. Бальцеровича, Л. Беднарського, В. Бєня, А. Гомуловича, М. Жуковського, М. Кабая, М. Міхальського, Д. Овсяка, В. Орловського, Є. Осятинського, Г. Скавронської-Лучинської, М. Тарчинського, Р. Юрга, В. Яворського та ін.

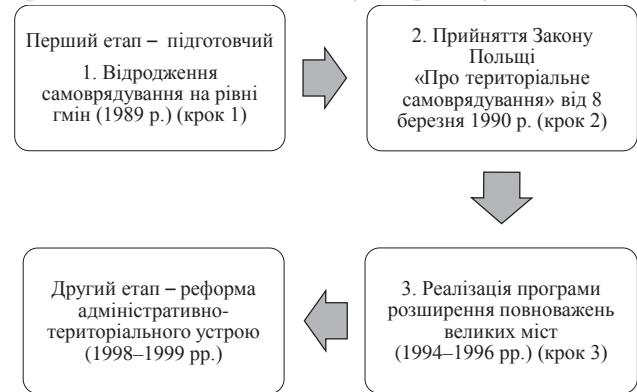
Важливий внесок у дослідження особливостей реформування фінансової системи країн ЄС, зокрема Польщі, зробили такі українські науковці, як В. Андрущенко, Р. Балакін, І. Вахович, С. Гасанов, В. Геєць, О. Данілов, Т. Єфименко, В. Зайчикова, Ю. Козак, А. Крисоватий, В. Кудряшов, В. Лановий, Я. Литвиненко, Н. Луцишин, Н. Ткаченко, С. Слухай, С. Юрій, І. Якушик та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Зважаючи на те, що в більшості країн – членів ЄС спостерігається децентралізація державної влади, що прогресує, процес створення та зміцнення регіонів є одним із динамічних елементів реформи. Закордонні та українські науковці й практики [2–6] наголошують на доцільності впровадження децентралізації, зокрема фіскальної, в Україні.

Проблема досягнення оптимального рівня фінансового забезпечення субнаціональних органів влади залишається важливою в усіх посткомуністичних країн, однак польський досвід впровадження фіскальної децентралізації є недостатньо висвітленим в українській науковій літературі.

Метою статті є вивчення ефективних інструментів впровадження фіскальної децентралізації в Польщі та визначення доцільних механізмів досягнення більш децентралізованої фінансової системи в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Постсоціалістичні країни, для яких характерним була жорстко централізована модель організації місцевої влади, з початку незалежності взяли курс на реорганізацію системи місцевої публічної влади в напрямі децентралізації – формування системи публічної адміністрації, до якої належать, з одного боку, самоврядні територіальні громади з органами, що ними утворюються та є відповідальними перед ними, а з іншого – місцеві органи державної влади, що виконують окремі загальнодержавні функції, які недоцільно передавати органам місцевого самоврядування, та здійснюють контроль за законністю діяльності останніх. Таким шляхом пішла, зокрема, Польща, яка з 1989 р. почала впроваджувати адміністративно-територіальну реформу, що проходила в декілька етапів (див. рис. 1).

Рис. 1. Етапи реалізації адміністративно-територіальної реформи в Польщі

Джерело: побудовано автором на основі [7]

Проведена реформа забезпечила децентралізацію та право територіальних громад на самостійне вирішення місцевих справ. Згідно зі ст. 15 чинної Конституції Республіки Польща [8], територіальний устрій держави забезпечує децентралізацію публічної влади, а відповідно до ст. 16 Конституції, населення кожної територіальної одиниці Республіки Польща становить самоврядну громаду (територіальний колектив); місцеве самоврядування бере участь у здійсненні публічної влади; публічні завдання, що належать місцевому самоврядуванню, воно виконує від власного імені й під власну відповідальність.

Реформа, яка остаточно набула чинності з 1 січня 1999 р., привела до впровадження у Польщі трирівневої системи територіальних одиниць (гміна-повіт-воєводство) замість дворівневої (гміна-воєводство). Сьогодні Польща поділяється на 16 воєводств, 379 повітів та 2 478 гмін [9]. Попередня адміністративна реформа була проведена 1 червня 1975 р., тоді країна ділилася на воєводства (49 од.) і гміни.

Іншим завданням реформи була децентралізація влади та передача органам місцевого самовря-

Таблиця 1

Адміністративна структура органів місцевого управління в Польщі

Рівень управління	Органи виконавчої влади	Місцеві органи влади – представницькі	Місцеві органи влади – виконавчі
Воєводство (województwo)	Воєвода призначається Прем'єр-міністром за пропозицією Міністра публічної адміністрації	Сеймік воєводства (загальні та безпосередні вибори, термін 4 років)	Воєводське управління (обирається сеймиком) та Маршалек воєводства
Повіт (powiat)		Рада повіту (загальні та безпосередні вибори, термін 4 роки)	Управління повіту та староста
Гміна (gmina)	Керівники повітових служб та інспекцій	Рада гміни (загальні та безпосередні вибори, термін 4 роки)	Вуйт (село), бурмістр (селище), мер (місто) Виконавча рада

Джерело: побудовано автором на основі [9, с. 6]

дування значної частини повноважень на місцях. Внаслідок децентралізації переформатовано адміністративну структуру органів місцевого управління (див. табл. 1) та відбувся перерозподіл повноважень між різними рівнями влади.

Важливим чинником було не лише укрупнення воєводств з 49 до 16, а й одночасне зменшення владного впливу воєводи, як посадовця центральної виконавчої влади.

Після вступу Польщі до ЄС у 2004 р. удосконалення фінансування органів субнаціонального рівня управління здійснювалося відповідно до вимог ЄС, що зумовило зростання їх самодостатності та стимулювало пошук коштів у межах європейських програм [10].

Фінансова система органів місцевої влади в Польщі після реформи почала функціонувати на засадах доповнюваності та чіткого розподілу сфер повноважень [7]. Відповідно до системи фінансового забезпечення повноважень та сфер відповідальності органів субнаціонального рівня державного управління до фонду загальних субвенцій здійснюється відрухування визначеної частки доходів державного бюджету, а також внески більш забезпечених місцевих урядів; його основні компоненти – базова загальна субвенція, освітня субвенція, субвенції на компенсацію втрачених внаслідок рішень центральних урядів доходів. Інвестиційні субвенції віднесено до категорії цільових, які розподіляються між воєводствами, а воєводи здійснюють їх розподіл між гмінами. Обсяг загальної субвенції для повітів та воєводств Польщі не фіксується, а визначається законами про бюджет і складається з трьох частин: на освіту, дорожнє господарство та вирівнювання [9, с. 6]. Доходи місцевого самоврядування (див. рис. 2) у широкому розумінні формуються також за допомогою частки надходжень від податку на доходи фізичних осіб та податку на доходи юридичних осіб. Відповідна норма, з метою заохочення громад до об'єднання, передбачає додаткових 5% цього податку для відповідного об'єданого бюджету з поступовим збільшенням цієї частки. Також громади й комуни Польщі як юридичні особи можуть брати кредити в банках.

Рис. 2. Класифікація доходів місцевого самоврядування в Польщі

Джерело: побудовано автором на основі [11]

Джерелами власних доходів, властивих для всіх рівнів місцевого самоврядування в Польщі (тобто гміни, повіту і воєводства), є:

- 1) доходи від комунального майна;
- 2) надходження від бюджетних установ, комунальних підприємств, допоміжних господарств тощо;

3) надходження від грошових стягнень, штрафів за існуючими правилами;

4) нараховані відсотки за несвочасне перерахування платежів, що становлять доходи місцевого бюджету;

5) п'ять відсотків доходів, що стягуються до державного бюджету у зв'язку з реалізацією завдань державної компетенції;

6) відсотки від позик, наданих органами місцевого самоврядування, якщо інше не передбачено законом;

7) дотації з бюджетів інших суб'єктів місцевого самоврядування;

8) інші доходи, що належать місцевому самоврядуванню згідно з окремими приписами.

Власні доходи конкретного рівня місцевого самоврядування складаються з податкових та неподаткових надходжень (див. табл. 2).

Таблиця 2

Власні доходи місцевого самоврядування Польщі

До бюджету гміни:	
1. Податкові надходження від: – оподаткування нерухомості; – сільськогосподарського податку; – лісового податку; – оподаткування транспортних засобів; – оподаткування фізичних осіб; – податку з власників собак; – оподаткування спадщини і дарування; – оподаткування цивільно-правових угод	2. Надходження від зборів: – гербовий збір; – торговий збір; – адміністративний збір; – місцевий збір; – експлуатаційний збір (збір на використання природних ресурсів); – інші збори, що складають доходи гміни і встановлені окремим приписами
Для бюджету повіту:	
– надходження від зборів, що складають доходи повіту і стягуються на підставі окремих приписів; – 25% надходжень від розпорядження майном держави	

Джерело: побудовано автором на основі [9, с. 14]

Починаючи з 2005 р. щорічно міністр фінансів Польщі у відповідному розпорядженні визначає засади розподілу еквівалентної частини загальної субвенції для гмін і повітів, а також 30% частини регіональної субвенції для воєводств. Отже, обсяг цієї частини субвенції для конкретних гмін і повітів залежить від обсягу перелічених та базових доходів. Регіональна частина субвенції для окремих воєводств залежить від низки показників, таких як:

- рівень безробіття (20% суми);
- дорожнє покриття й кількість населення (40% суми);
- ВВП воєводства на мешканця (10% суми);
- обсяг зазначених та базових доходів (30% суми).

Обсяг освітньої частини субвенцій визначається в рішенні про бюджет на рівні не нижче ніж у попередньому році з урахуванням змін у видатках на реалізовані повноваження у сфері освіти.

Спосіб поділу освітньої частини субвенцій між різними рівнями місцевого самоврядування визначає міністр народної освіти і спорту – з огляду на окремі типи і види шкіл, гуртки, які діють при них, рівень професійної винагороди вчителів, а також кількість учнів у тих школах і гуртках.

Розподіл державних доходів є одним з основних елементів у формуванні системи державних фінансів у будь-якій країні. Процес децентралізації є важким як з політичної, так і з економічної точок зору. Крім того, об'єктивні умови унеможливають ідеальний розподіл у будь-якому разі буде більший або менший

фіскальний дисбаланс. Спроба вирішити проблеми вертикального й горизонтального фіскального дисбалансу приводить до посилення ролі у вирішенні завдань органами місцевого самоврядування і, як наслідок, ускладнюються фіскальні відносини між державою та територіальними органами влади.

Таблиця 3

Показники рівня фіскальної децентралізації в окремих країнах

Країна / показник FD	Фіскальна автономія (FA)	Фіскальна відповідальність (FR)	Композитний індекс фіскальної децентралізації (CIFD)	Середнє значення CIFD за 1993–2000	Середнє значення CIFD 2001–2016
Білорусь	75,4	48,9	60,6	н/д	60,6
Болгарія	52,1	25,4	33,9	38,7	30,1
Вірменія	46,4	6,9	17,7	н/д	17,7
Естонія	72,4	49,4	56,6	58,7	46,5
Латвія	68,5	38,8	51,2	57,2	48,2
Литва	70,8	77,9	55,9	55,9	н/д
Македонія	52,3	14,1	26,5	н/д	26,5
Молдова	60,6	38,0	47,6	49,1	46,7
Польща	61,8	41,1	49,7	49,7	н/д
Румунія	62,8	19,3	37,8	35,8	54,3
Сербія	64,2	18,9	34,8	н/д	34,8
Словаччина	64,9	12,6	27,9	28,6	26,3
Словенія	63,2	26,7	40,4	40,0	40,7
Угорщина	33,4	39,1	37,6	37,6	35,3
Україна	59,9	41,8	16,5	14,7	15,2
Хорватія	86,0	15,2	36,0	40,5	32,8
Чехія	62,0	27,1	40,8	40,9	40,8
Мінімальне значення	33,4	6,9	16,5	14,7	15,2
Максимальне значення	86,0	77,9	60,6	58,7	60,6
Середнє значення	62,2	31,8	39,5	42,1	37,1

Умовні позначення: FD (англ. Fiscal Decentralization) – фіскальна децентралізація; FA (англ. fiscal autonomy) – фіскальна автономія; FR (Fiscal responsibility) – фіскальна відповідальність; CIFD (англ. composite index of fiscal decentralization) – композитний індекс фіскальної децентралізації.

Джерело: побудовано автором на основі [4; 9; 12]

Характерно, що з поглибленням децентралізації роль цільових дотацій з державного бюджету зменшилась, оскільки змінився спосіб фінансування частини публічних функцій, які трансформувались з делегованих повноважень у власні повноваження органів місцевого самоврядування.

У Польщі у структурі місцевих видатків переважають видатки на виконання власних повноважень (91,8%). Особливо чітко це спостерігається в гмінах – 93%, тоді як в повітах – 79,4%. Видатки на реалізацію делегованих повноважень сягають 8% видатків. Самостійність гміни є досить значною – 85% коштів бюджету можна використовувати без узгодження з центральною владою, а 20% місцева влада заробляє самостійно. Важливо, що частки в податках та дотаціях вираховуються автоматично відповідно до визначної формули.

Рівень децентралізації в Польщі є нижчим, ніж у більшості країн Європи (див. табл. 3). Польські гміни все ще залежать від коштів центрального уряду, оскільки доходи місцевих органів управління

становлять лише 17% загального обсягу державних доходів. Місцеві податки є обмеженими, і місцевій владі відмовили в наданні права на ведення економічної діяльності в таких сферах, як спекулятивна купівля-продаж земельних ділянок [12].

Згідно із законодавством Польщі, місцеве самоврядування може одержати цільову дотацію з державного бюджету на:

1. Виконання завдань, що належать до сфери повноважень центрального уряду, або інші делеговані законом повноваження на підставі взаємного порозуміння.

2. Усунення загрози безпеки й правопорядку, наслідків повені, зсуву ґрунту, інших наслідків стихійного лиха тощо.

3. Фінансування або дофінансування власних повноважень, передбачених контрактом воеводства, інші повноваження, передбачені законом.

4. Реалізацію завдань, що виникають з міждержавних угод.

5. Дофінансування поточних власних завдань, пов'язаних з культурними заходами, що проводяться (проводились) державою, або тих заходів, що фінансує держава.

Після реалізації реформування в Польщі сформувалась кооперативна (змішана) модель фіскальної децентралізації основними характеристиками якої є:

1) активна політика центральної влади у питанні подолання фіскальних дисбалансів на різних рівнях управління та фінансового вирівнювання;

2) значна роль регіональної влади в перерозподілі національного доходу;

3) фінансова залежність регіонів від центрального бюджету;

4) верхня межа податкової ставки визначається парламентом. До місцевих податків належать: податок на нерухомість, на автомобілі, на собак, на продуктові та промислові базари;

5) всі види податків в Польщі затверджуються парламентом;

6) обмеження самостійності регіональної влади в питаннях зовнішніх запозичень (регіональна влада може займатися лише внутрішніми запозиченнями);

7) повноваження щодо освіти, охорони здоров'я, передані субнаціональній владі в Польщі.

Модель децентралізації Польщі створювалася в складних умовах, оскільки, як зазначають експерти у сфері розвитку демократії, питання децентралізації влади містило в собі, крім суто теоретичного, ще й політико-культурний аспект. Десятилітнє правління комуністичної пропаганди сформуло усталену громадську думку, в якій не було місця розумінню користі розпорощення влади, бо соціалізм як командно-адміністративна система управління тримався на жорсткій централізації влади й посягання на централізацію вважав за посягання на існування самої держави [12]. Польська модель децентралізації базується на демократичній системі сталого рівня, тобто соціальний і культурний клімату в суспільстві не залежить від зміни політичного лідера чи партії, що здійснює управління.

Висновки. Таким чином, стрімке поширення та поглиблення фіскальної децентралізації в країнах ЄС зумовлене метою підвищити ефективність використання бюджетних коштів у процесі виконання державних функцій та покращити якість надання суспільних послуг громадянам. У країнах з історично сформованою децентралізованою фінансовою системою цей процес систематизує уже сформовану практику, а в країнах із централізованим порядком

впроваджуються нові правила та механізми організації державних фінансів. Незаперечним є факт універсальності прагнення до децентралізації та певних спільних характеристик впровадження цього процесу незалежно від країни та політичної системи.

Прагнучи досягти високих темпів соціально-економічного розвитку та підвищення рівня добробуту, Польща радикально змінила вектор політичної та економічної стратегії, орієнтуючись на європейський досвід демократії та ринкових відносин. Особливу роль у досягненні успіху в євроінтеграційному процесі Польщі відіграла реформа децентралізації публічної влади. Досвід Польщі підтверджує доцільність та необхідність зростання частки доходів органів місцевого самоврядування в доходах державного бюджету, фінансування витрат субнаціональних органів на виконання делегованих функцій.

На основі проведеного дослідження польського досвіду реалізації реформи фіскальної децентралізації, можемо дати такі рекомендації щодо впровадження цієї реформи в Україні.

По-перше, реформа фіскальної децентралізації має здійснюватися одночасно з впровадженням адміністративно-територіальної реформи, тобто здійснювати передачу повноважень та компетенції з центрального органу влади на субнаціональний рівень управління необхідно із наданням відповідного забезпечення джерел фінансування надання суспільних послуг.

По-друге, крім об'єктивних переваг і вигод децентралізації, впровадження фіскальної децентралізації неможливе без потенційних ризиків та недоліків. Тому важливо чітко їх розуміти так, щоб визначити певні гарантії та виробити превентивні заходи.

По-третє, польський досвід свідчить, що не існує оптимального рівня фіскальної децентралізації, оскільки рівень децентралізації, в першу чергу, формується під впливом політичних, історичних та етнічних факторів і її ефективність залежить від інституційної структури та потенціалу різних рівнів влади та територіальних структур.

Важливо, щоб у процесі фіскальної децентралізації стратегічною метою повинно бути перетворення України на конкурентоспроможну державу, що власне й визначає успішність реформування. Реформа децентралізації в Україні буде мати успіх лише у разі дотримання принципу вищої цінності людини, а не будь-яких політичних інтересів або державного механізму, тобто «принесення в жертву» людського добробуту задля економічних чи регіональних здобутків неможливе. Зважаючи на концепції пріоритетності людського добробуту, зазначимо, що субнаціональний (місцевий та регіональний) рівень влади як найближчий до людини повинен домінувати над органами національного управління, тобто однією з основних функцій органів місцевого самоврядування є захист добробуту свої жителів перед, як правило, жорсткою та безкомпромісною «машиною» загальнодержавного управління.

Ефект від впровадженням радикальних реформ у Польщі продемонстрував, що децентралізація є важливим та невід'ємним інструментом економічного зростання та протидії корупції. Насамперед

державі має забезпечити в достатній кількості стабільні власні фінансові ресурси органам місцевого самоврядування, яких вони за нинішніх умов не мають. Треба збалансувати фінансові ресурси місцевого самоврядування України з його функціями й компетенцією.

Необхідно розширити можливості місцевого самоврядування у сфері місцевого оподаткування, створити умови для забезпечення гнучкості й різноманітності місцевих локальних систем. Також потрібно розробити й запровадити систему фінансового вирівнювання, яка передбачатиме процедури погодження з місцевим самоврядуванням у справі перерозподілу фінансових ресурсів. Потрібно розробити нову систему трансфертів, значно розширити доступ органів місцевого самоврядування до внутрішнього ринку позикового капіталу. Лише за таких умов місцеві фінансові ресурси будуть як гнучко формуватися, так і ефективно використовуватися.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

- Rodriguez-Pose A. Fiscal Decentralization and Economic Growth in Central and Eastern Europe / A. Rodriguez-Pose, A. Kroijer // Europe in Question: Discussion Paper Series. – 2009. – № 12. – 42 p.
- Бочарова С. Адміністративна реформа в Польщі як крок до інтеграції в Європейський Союз / С. Бочаров // Наука. Релігія. Суспільство. – 2010. – № 4. – С. 60–64.
- Кудряшов В. Поняття бюджетної системи та її децентралізації / В. Кудряшов, Б. Сіленков // Фінанси України. – 2006. – № 8. – С. 53–56.
- Fiscal relations across government levels in times of crisis – making compatible fiscal decentralization and budgetary discipline // Economic. – 2013. – 219 p.
- Otola I. Decentralization Processes of Local Government Sector in Poland / I. Otola [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/nispacee/unpan045237.pdf>.
- Kerlin J. The Political Means and Social Service Ends of Decentralization in Poland / J. Kerlin // International Activities Center the Urban Institute – Washington. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://worldbank.org/publicsector/decentralization/kerlin.pdf>.
- Poland: Decentralization and Reform of the State: A World Bank Country Study Report Reflects Findings of a Mission That Visited Poland in 1991 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2000/01/15/000178830_98101911122777/Rendered/PDF/multi_page.pdf.
- Конституція Республіки Польща [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sejm.gov.pl/prawo/konst/angielski/kon1.htm>.
- Децентралізація влади на основі кращих іноземних практик та українських законодавчих ініціатив: матеріали інформаційного семінару // Український інститут міжнародної політики. – 2015. – 22 с.
- Лахижа М. Фінансове забезпечення органів територіального самоврядування: досвід Республіки Польща / М. Лахижа // Теорія та практика державного управління. – 2011. – № 4 (35). – С. 394–398.
- Ustawa z 13.11.2003. O dochodach jednostek samorządu terytorialnego [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lex.pl/serwis/du/2010/0526.htm>.
- Децентралізація влади: польські уроки для України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://antikor.com.ua/articles/38326-detsentralizatsija_vladi_poljski_uroki_dlja_ukrajini.